

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 29-35-69; 28-37-04; 28-90-17

Telex: 816-436

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefax: 29-40-89

BS/196/61/91

PLANY, DĄŻENIA ŻYCIOWE I ZAINTERESOWANIA MŁODZIEŻY

Komunikat z badań

Warszawa, czerwiec 1991 r.

Tradycyjnie, jak już od kilku lat, na przełomie kwietnia i maja CBOS przeprowadził wśród uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych sondaż¹ dotyczący m.in. planów, aspiracji i oczekiwań, a także zainteresowań młodzieży.

Najbliższe plany życiowe

Ponad połowa tegorocznych absolwentów (56%) zamierza, po ukończeniu obecnej szkoły, kontynuować naukę w technikach, szkołach pomaturalnych lub na studiach. Niemal co czwarty badany (19%) myśli o podjęciu pracy zarobkowej, 7% pragnie wyjechać za granicę. Prawie co dziesiąty (9%) wyraża obawę, że pozostanie bezrobotny. O założeniu własnej firmy myśli rzadziej niż co trzydziesty (3%), a co pięćdziesiąty (2%) deklaruje, że będzie pracował w gospodarstwie rolnym.

		CBOS
<i>Jak sądzisz, co będziesz robił(a) po ukończeniu szkoły, do której uczęszczasz?</i>		
<i>Będę uczyć się w technikum</i>		7%
<i>Będę pracować i uczyć się w technikum</i>		10%
<i>Będę uczyć się w szkole pomaturalnej, policealnej</i>		9%
<i>Będę studiować</i>		30%
<i>Będę pracować w zakładzie uspołecznionym</i>		6%
<i>Będę pracować w zakładzie prywatnym</i>		7%
<i>Będę pracować w firmie polonijnej</i>		1%
<i>Założę własny zakład, sklep, przedsiębiorstwo</i>		3%
<i>Będę pracować w gospodarstwie rolnym</i>		2%
<i>Wyjadę za granicę na dłuższy czas</i>		5%
<i>Wyjadę za granicę na stałe</i>		2%
<i>Będę prowadzić dom, wychowywać dzieci</i>		2%
<i>Będę odbywać służbę wojskową</i>		5%
<i>Pozostanę bez pracy, będę bezrobotny</i>		9%
<i>Będę robić coś innego</i>		2%

¹ Badanie "Młodzież '91" przeprowadzono w dniach 17-30 kwietnia 1991 roku wśród uczniów ostatnich klas szkół średnich i zasadniczych zawodowych (N=1233 osoby).

W porównaniu z rokiem poprzednim, liczba młodzieży, zamierzającej kontynuować naukę po ukończeniu szkoły średniej lub zasadniczej zawodowej zwiększyła się o 7 punktów procentowych i jest także nieco większa (o 4%) niż w 1989 roku. Jednocześnie wyraźnie zmniejszył się odsetek tych, którzy zamierzają, po ukończeniu szkoły zrezygnować z dalszej nauki. Na podkreślenie zasługuje fakt większego niż w latach ubiegłych zainteresowania studiami wyższymi (tab. 1).

Tabela 1

w procentach

Plany i zamierzenia dotyczące najbliższej przyszłości	Wskazania respondentów według terminów badań:		
	1989 r.	1990 r.	1991 r.
Nauka w technikum*	7	8	7
Praca i nauka w technikum*	10	12	10
Nauka w szkole pomaturalnej, policealnej	11	7	9
Studia wyższe	24	22	30
Praca w zakładzie uspołecznionym	20	12	6
Praca w firmie prywatnej	6	5	7
Praca w firmie polonijnej	2	1	1
Założenie własnego przedsiębiorstwa	1	2	3
Praca w gospodarstwie rolnym	2	3	2
Dłuższy wyjazd zagraniczny	3	6	5
Emigracja	2	3	2
Prowadzenie domu, wychowywanie dzieci	2	1	2
Służba wojskowa	6	6	5
Pozostaną bez pracy, będą bezrobotny	-	7	9
Będę robić coś innego	4	5	2

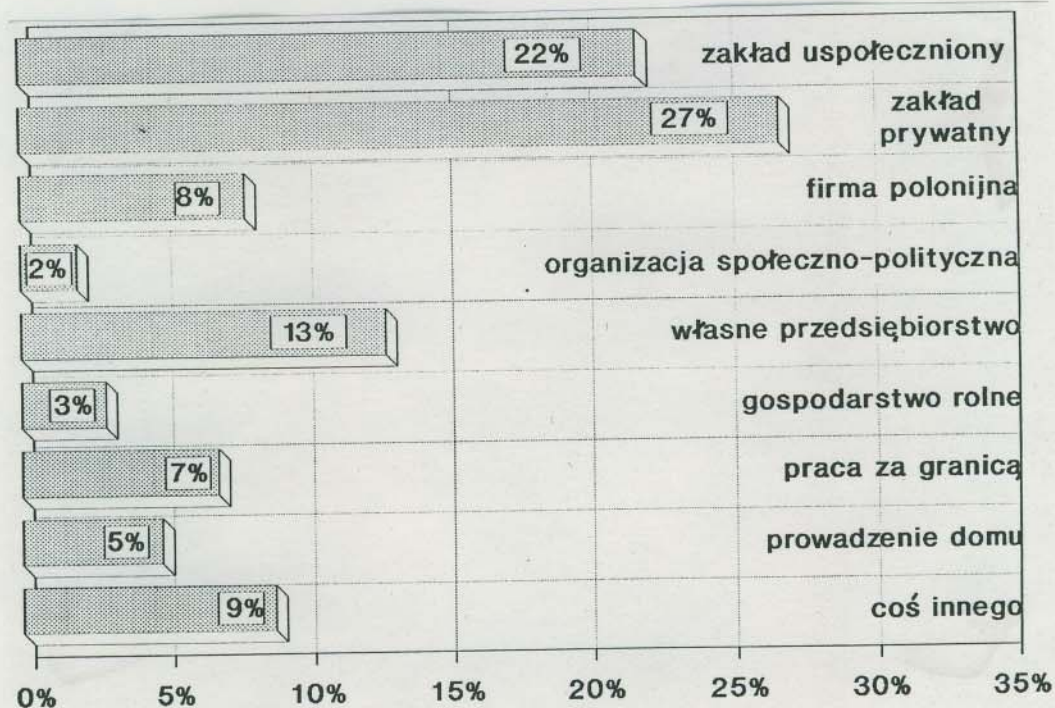
Uwaga. Kategorie "nauka w technikum" i "praca i nauka w technikum" dotyczą tylko uczniów szkół zasadniczych zawodowych.

Wyobrażenia i oczekiwania

Zdecydowanie najczęściej (91%) tegoroczni absolwenci szkół średnich i zawodowych wiążą swoje przyszłe życie z krajem, niemal co dziesiąty (9%) natomiast przewiduje, że osiedli się za granicą. Większość (70%) - widzi siebie jako mieszkańców miast.

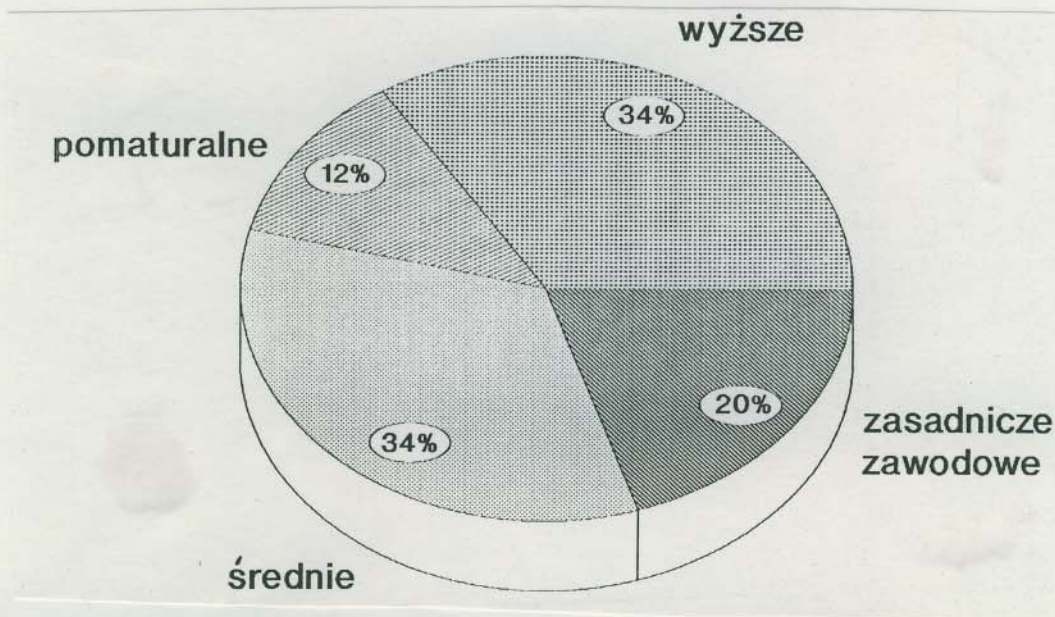
Rozważając swoje przyszłe życie, za dziesięć - piętnaście lat, ponad 1/4 (27%) sądzi, że będzie pracować w firmach prywatnych, nieco mniej (22%) w przedsiębiorstwach państwowych, 13% liczy, że założy własną firmę, 7% chciałoby zarabiać za granicą, a 8% widzi się w firmie polonijnej. Niewielkie grupy respon-

dentów przewidują, że pracować będą w gospodarstwie rolnym (3%), w organizacji społecznej lub politycznej (2%); zajmować się pracą w domu i wychowywaniem dzieci chce 5% (rys. 1).

Rys. 1. Przewidywania co do miejsca pracy w perspektywie 10-15 lat

Wówczas już 1/3 spośród nich legitymować się będzie dyplomem wyższej uczelni, taka sama grupa posiadać będzie wykształcenie średnie, pozostali natomiast - zasadnicze zawodowe (20%) i pomaturalne (12% - rys. 2).

Rys. 2. Przewidywania dotyczące poziomu wykształcenia

Wypowiadając się na temat przyszłej pozycji zawodowej, najbliźsze grupy ankietowanych widzą się w roli robotników wykwalifikowanych (16%) i twórców oraz specjalistów nietechnicznych (15%). Częściej niż co ósmy (13%) wyobraża sobie siebie jako technika lub mistrza w przedsiębiorstwie, niemal co dziesiąty (9%) - jako urzędnika; 8% sądzi, że pracować będzie w handlu i usługach, 7% przewiduje, że prowadzić będzie własne przedsiębiorstwa i taka sama grupa myśli o pracy na stanowiskach wyższej kadry technicznej. Tylko co pięćdziesiąty (2%) chciałby zająć się pracą w indywidualnym gospodarstwie rolnym.

Zajęcia te dadzą im różny status materialny. Jednak 37% liczy, że dorobi się własnego domku jednorodzinnego lub willi, a 23% - że mieszkania. Niemal połowa (45%) jest przekonana, że w przyszłości posiadać będzie samochód, a 8% aspiruje do statusu businessmenów właścicieli różnych firm i przedsiębiorstw. Niemniej jednak częściej niż co dwudziesty (6%) młody respondent twierdził, że to trudno już teraz przewidzieć, a 8% wyraziło przekonanie, że w przeciągu najbliższych 10-15 lat nie dorobi się niczego (tab. 2).

Tabela 2

w procentach

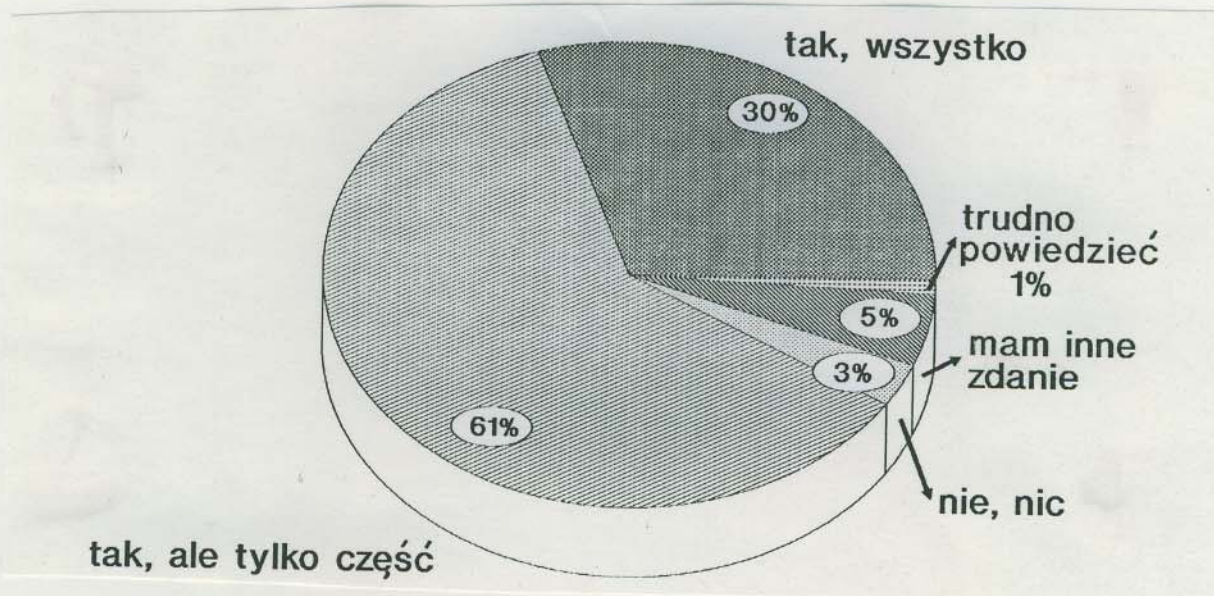
Spodziewany stan posiadania	Wskazania respondentów według terminów badań:			
	1987 r.	1989 r.	1990 r.	1991 r.
Samochód	61	39	34	45
Dom, willa	29	35	26	37
Mieszkanie	19	26	24	23
Prywatny interes	3	4	5	8
Rodzina	8	13	7	7
Urządzenie, wyposażenie domu	13	10	8	6
Działka, ogród	7	4	3	4

Trudno generalizować przy ocenie materialnych aspiracji tegorocznych absolwentów; wydają się one być najbardziej podobne do oczekiwań ich o dwa lata starszych kolegów, większe natomiast od werbalizowanych przez reprezentację uczniów ostatnich klas szkół średnich rok temu.

Wyobrażając sobie własną sytuację rodzinną, większość (78%) sądzi, że założy rodzinę i będzie mieć dzieci, 4% myśli o małżeństwie bezdzietnym, a 14% przewiduje samotne życie. Ponad połowa (63%) z planujących założenie rodziny chciałaby mieć dwoje dzieci, 19% - troje, a co dwudziesty (5%) jeszcze więcej; 8% preferuje układ: rodzice + 1 dziecko.

Ocena możliwości realizacji pragnień i dążeń

Niemal 1/3 (30%) tegorocznych absolwentów szkół średnich i zasadniczych zawodowych jest przekonana, że uda im się zrealizować wszystko, co sobie w życiu zamierzali, 61% natomiast ocenia, że zrealizują tylko część swoich planów (rys. 3).

Rys. 3. Rozkład odpowiedzi na pytanie: "Jak sądzisz, czy uda Ci się zrealizować to, czego pragniesz, do czego dążysz?"

Począwszy od 1989 r. zaobserwować można stały wzrost optymizmu i wiary w możliwości zrealizowania aspiracji życiowych (tab. 3).

Tabela 3

w procentach

Ocena możliwości realizacji planów i dążeń	Wskazania respondentów według terminów badań:		
	1989 r.	1990 r.	1991 r.
Wszystko uda się zrealizować	16	23	30
Tylko część uda się zrealizować	69	61	61
Nic nie uda się zrealizować	4	4	3
Mam inne zdanie	9	8	5
Trudno powiedzieć	2	4	1

Co ciekawe, optymizm szczególnie powszechny jest wśród uczniów pochodzących ze środowisk inteligenckich i prywatnego biznesu; natomiast ci, których rodzice są zatrudnieni w handlu i usługach, a także jako robotnicy, bardziej sceptycznie oceniają swoje możliwości (tab. 1 aneksu).

Jednocześnie ponad połowa (56%) liczy, że ktoś dopomoże im w realizacji planów życiowych. Na podstawie wcześniej prowadzonych badań stwierdzić jednak można, że postawę taką, począwszy od 1989 r. prezentuje mniejsza niż poprzednio liczba ankietowanych (tab. 4).

Tabela 4

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: "Czy spodziewasz się, że ktoś pomoże Ci zrealizować twoje plany życiowe?"	Wskazania respondentów według terminów badań:			
	1987 r.	1989 r.	1990 r.	1991 r.
Tak	64	58	56	56
Nie	30	37	41	41
Trudno powiedzieć	6	5	3	3

Ci, którzy liczą na pomoc, najczęściej oczekują jej od rodziców, teściów i rodziny (64%), znacznie rzadziej od męża, żony czy partnera życiowego (19%); na przyjaciół i znajomych liczy 16% (tab. 5). Niemal taka sama grupa badanych (3%) spodziewa się pomocy państwa, co oczekuje pomocy opatrności (2%).

Tabela 5

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: "Na czyją pomoc liczysz w realizacji swoich planów życiowych?"	Wskazania respondentów według terminów badań:			
	1987 r.	1989 r.	1990 r.	1991 r.
Rodziców, teściów, rodziny	71	66	67	64
Żony, męża, partnera życiowego	22	28	15	19
Przyjaciół, znajomych	19	15	14	16
Liczę na siebie	-	13	8	4

Czynniki warunkujące realizację planów i aspiracji życiowych

Wymieniając czynniki ułatwiające osiągnięcie zamierzonych celów, uczniowie ostatnich klas szkół średnich najczęściej wskazywali wiedzę, fachowość (90%), następnie pracowitość (88%), zaradność, spryt życiowy i inteligencję (po 87% wskazań) oraz umiejętność współżycia z ludźmi (84%). Ponad połowa wybrała również ambicje, odwagę, znajomości i układy, wykształcenie, szczęście, przypadek i pomoc rodziców. Natomiast przynależność do "Solidarności", poglądy polityczne i aktywność społeczna rzadko są w oczach młodego pokolenia skutecznym instrumentem do osiągnięcia własnych celów (tab. 6).

Tabela 6

w procentach

Czynniki wpływające na osiągnięcie zamierzonych celów	Wskazania respondentów według terminów badań:			
	1987 r.	1989 r.	1990 r.	1991 r.
Wiedza, fachowość	81	80	88	90
Pracowitość	82	79	85	88
Zaradność, spryt życiowy	87	91	88	87
Inteligencja, zdolności	79	79	82	87
Umiejętność współżycia z ludźmi	78	79	83	84
Ambicje	73	72	77	79
Odwaga	65	65	70	73
Znajomości, układy	75	86	72	72
Wykształcenie	69	59	62	68
Szczęście, przypadek	58	65	60	65
Pomoc rodziców	66	74	67	64
Pozycja społeczno-zawodowa rodziców	54	68	48	42
Aktywność społeczna	47	37	31	29
Pomoc państwa	29	21	20	19
Poglądy polityczne	39	35	17	17
Przynależność do "Solidarności"	-	14	16	14

Warto zauważyć, że w latach ubiegłych największe znaczenie przypisywano zaradności i sprytowi życiowemu; obecnie cechy te również są ceniowane wysoko, niemniej jednak znalazły się one na trzecim miejscu pod względem liczby wskazań, na jednym poziomie z inteligencją i zdolnościami, poprzednio ocenianymi niżej. Także aktywność społeczna w skali ostatnich lat stale traci, w opinii młodzieży, na znaczeniu, podobnie jak poglądy polityczne. Natomiast przynależność do "Solidarności" zarówno wówczas, jak obecnie, nie jest postrzegana przez młodzież jako dobry środek do osiągnięcia własnych interesów.

Opinie wartościujące poszczególne czynniki z punktu widzenia ich przydatności w realizacji zamierzonych celów życiowych są zróżnicowane przez społeczne i demograficzne cechy badanych. Co ciekawe, pracowitość najmniej cenią uczniowie ostatnich klas technikum, oceniający swoje warunki materialne jako złe oraz wywodzący się ze środowisk prywatnych przedsiębiorców i robotników niewykwalifikowanych. Spryt i zaradność szczególnie pozytywnie są postrzegane wśród młodzieży mieszkającej w dużych (powyżej 500 tys. ludności) miastach, wywodzącej się ze środowisk prywatnego biznesu, a także inteligencji i urzędników, najmniej natomiast - wśród młodzieży wiejskiej. Wart podkreślenia jest fakt, że nie odnotowano większych różnic w podejściu do takich cech, jak wiedza i fachowość (tab. 2, 3, 4 aneksu).

Zainteresowania, wzorce osobowe, sposób spędzania wolnego czasu

Zdecydowana większość (79%) tegorocznych absolwentów szkół średnich i zasadniczych zawodowych nie czuje się bliżej związana z żadną organizacją polityczną lub społeczną.

		CBOS
<i>Czy istnieje w naszym kraju jakaś organizacja (związek, klub, partia polityczna, społeczna, kulturalna lub sportowa), która jest Ci szczególnie bliska?</i>		
<i>Nie</i>		79%
<i>Tak</i>		19%
<i>Trudno powiedzieć</i>		2%

Pozostali (19% ogółu) - najczęściej deklarują powiązanie z różnymi klubami (25%) i związkami (10%) sportowymi; duża część spośród nich to entuzjaści Polskiej Partii Przyjaciół Piwa (11%), znacznie mniejsza - "Solidarności" (5%) i KPN (4%). Inne organizacje uzyskały już tylko do 3% wskazań. Wydaje się więc, że można mówić zarówno o stosunkowo niewielkiej popularności różnego typu stowarzyszeń w środowiskach młodzieży szkolnej, jak i dość daleko posuniętym indywidualizmie młodego pokolenia.

Znajduje to pewne odzwierciedlenie w zainteresowaniach i sposobie spędzania wolnego czasu. zdecydowanie największa grupa badanych (22%) interesuje się muzyką i tańcem, druga ze względu na liczebność (18%) - literaturą, czytaniem książek i czasopism i niemal tylu samo (17 punktów procentowych) pasjonuje się sportem. Motoryzację wymienia 9%. Co dwudziesty piąty (4%) poświęca wolny czas na zdobywanie wiedzy technicznej i tylu samo - z dziedziny informatyki. Jeszcze bardziej sporadycznie przedmiotem zainteresowań absolwentów szkół średnich są nauki humanistyczne (3%) oraz języki obce (2%). Na marginesie warto przypomnieć, że 15% spośród nich chciałoby w przyszłości wykonywać zawody inteligenckie, a 7% - zostać inżynierami i prywatnymi biznesmenami.

		CBOS
<i>Czym się najbardziej interesujesz, co najbardziej lubisz robić?</i>		
<i>Muzyką, tańcem</i>		22%
<i>Literaturą, czytaniem książek, czasopism</i>		18%
<i>Sportem</i>		17%
<i>Motoryzacją</i>		9%
<i>Turystyką, podróżami krajowymi</i>		7%
<i>Pracami domowymi</i>		6%
<i>Filmem</i>		4%
<i>Techniką</i>		4%
<i>Komputerami</i>		4%

W odpowiedzi na pytanie o najbardziej ulubioną książkę lub autora największa liczba badanych (21%) wybrała lektury szkolne; 14% nie ma ulubionej lektury lub jej typu, a trzecia z kolei grupa (12% wskazań) pasjonuje się literaturą sensacyjną: kryminałami, horrorami, fantastyką. Pozycje z li-

teratury polskiej, poza lekturami szkolnymi, wybrało 8% badanych, 6% wskazało literaturę młodzieżową i taki sam odsetek - klasykę światową. Natomiast książki historyczne i filozoficzne oraz różnego rodzaju publicystykę preferuje 3% badanych.

Wśród czasopism największą popularnością cieszy się "Jestem" - 15% wskazań, następnie "Skandale" - 6%, "Kobieta i mężczyzna" - 5%, "Filipinka" i "Przyjaciółka" - po 4% wskazań. Z dzienników młodzież ostatnich klas szkół średnich czytuje głównie gazety lokalne; najczęściej wymienianym dziennikiem centralnym jest "Gazeta Wyborcza" (3%).

		CBOS
<i>Jaka gazetę lub czasopismo czytasz najchętniej?</i>		
"Jestem"	15%	
"Skandale"	6%	
"Kobieta i mężczyzna"	5%	
"Popcorn"	5%	
"Przyjaciółka"	4%	
"Filipinka"	4%	
"Nie"	4%	

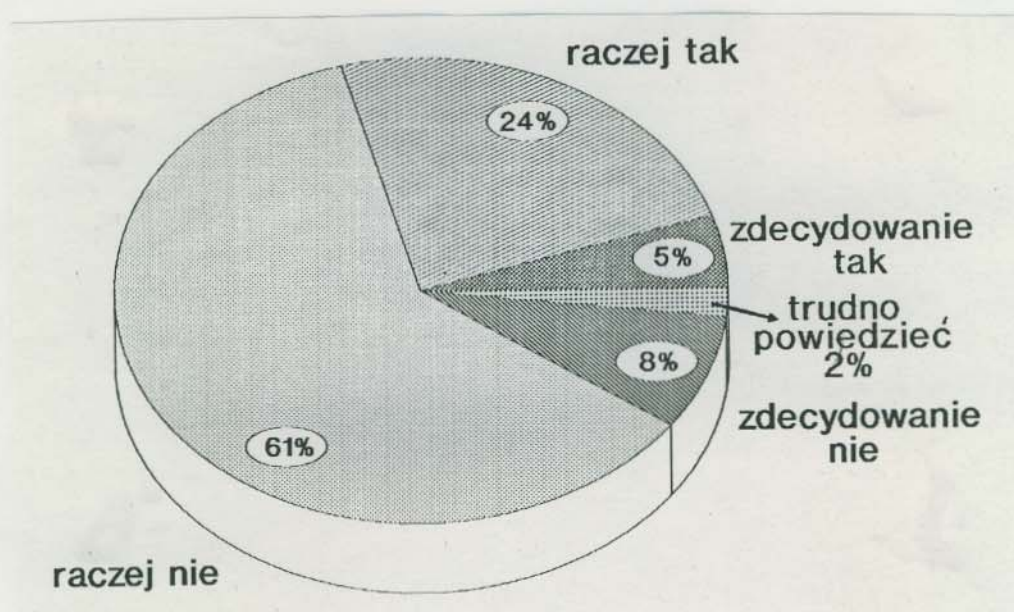
Jeśli chodzi o gusty i upodobania muzyczne, największa grupa młodzieży szkolnej (31%) najchętniej słucha disco i pop, nieco mniejsza (17%) preferuje różne gatunki rocka; co jedenasty (9%) deklaruje, że najbardziej lubi muzykę klasyczną, a niemal co dwunasty (8%), że każdą dobrą muzykę, bez względu na gatunek.

Spośród żyjących współcześnie, powszechnie znanych ludzi, uczniowie ostatnich klas szkół średnich i zawodowych najbardziej cenią Jana Pawła II (24% wskazań), osoby bliskie - rodziców, kolegów, sympatie wymieniło 9%, a 6% badanych wybrało Lecha Wałęsę. Należy jednak podkreślić, że największa grupa (28%) stwierdziła, że nie ma nikogo takiego.

Czy wśród obecnie żyjących, znanych powszechnie ludzi jest ktoś, kogo cenisz najbardziej?

<i>Jan Paweł II</i>	24%
<i>Rodzice, koleżanka, kolega</i>	9%
<i>Lecha Wałęsa</i>	6%
<i>Nie ma nikogo takiego</i>	28%

Większość (69%) młodzieży nie odczuwa potrzeby uczestnictwa w życiu publicznym, natomiast postawę przeciwną prezentuje niemal 1/3 (29%) - rysunek 4. Na podstawie badań prowadzonych w latach poprzednich zaobserwować można tendencję do zmniejszania się liczby uczniów pragnących zaangażować się w sprawy społeczne - pamiętać jednak trzeba, że w skali ostatnich pięciu lat pojęcie zaangażowania społecznego diametralnie zmieniło swoje znaczenie (tab. 7).

Rys. 4. Rozkład odpowiedzi na pytanie: "Czy osobiście odczuwasz obecnie potrzebę angażowania się w sprawy społeczne?"

Tabela 7

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: "Czy osobiście odczuwasz potrzebę angażowania się w sprawy społeczne?"	Wskazania respondentów według terminów badań:				
	19 87 r.	1988 r.	19 89 r.	19 90 r.	1991 r.
Zdecydowanie tak	9	6	5	5	5
Raczej tak	41	33	30	28	24
Raczej nie	39	49	51	54	61
Zdecydowanie nie	8	9	10	10	8
Trudno powiedzieć	3	3	4	3	2

Obecnie, młodzież pragnąca uczestniczyć w życiu publicznym, najczęściej (13% wskazań) widzi siebie w różnych stowarzyszeniach typu charytatywnego, niemal co dziesiąty przewiduje, że w przyszłości będzie się samorealizował w organizacjach społeczno-politycznych, a 11% nie potrafi określić cech ani sposobu przyszłej działalności.

Tabela 1

ANEKS

w procentach

Charakterystyka badanych	Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Jak sądzisz, czy uda Ci się zrealizować to, czego pragniesz, do czego dążyć?</i>					Liczba osób
	tak, wszys- tko	tak, ale tylko część	nie, nic	mam inne zdanie	trudno powie- dzieć	
Ogółem	30	62	3	5	1	1226
<u>Płeć</u>						
Mężczyźni	33	59	2	5	1	681
Kobiety	25	65	3	5	2	539
<u>Typ szkoły</u>						
Liceum ogólnokształcące	35	55	1	7	1	244
Technikum	29	60	3	5	3	299
Liceum zawodowe	26	61	6	6	1	234
Zasadnicza zawodowa	29	67	1	3	0	444
<u>Miejsce zamieszkania</u>						
Wieś	26	68	2	3	1	458
Miasto:						
- do 20 tys.	31	60	4	5	0	230
- 21-100	32	56	3	7	2	290
- 101-500	25	67	0	4	3	118
- 501 tys. i więcej mieszkańców	39	53	2	6	0	120
<u>Ocena warunków materialnych</u>						
Złe	24	65	5	5	1	291
Średnie	29	63	2	5	2	625
Dobre	37	58	1	4	1	304
<u>Wykształcenie ojca</u>						
Podstawowe	28	65	3	4	0	249
Zasadnicze zawodowe	24	66	3	4	2	456
Średnie	32	59	3	5	1	340
Wyższe	42	51	1	6	1	168
<u>Przynależność społeczno-zawodowa głowy rodziny</u>						
Inteligencja, kadra kierownicza	43	46	2	7	2	112
Pozostali umysłowi	35	54	3	5	2	168
Pracownicy handlu i usług	18	73	3	6	0	78
Robotnicy wykwalifikowani	28	64	3	5	1	449
Robotnicy niewykwalifikowani	21	70	2	5	1	84
Robotnicy najemni w rolnictwie i leśnictwie	33	60	0	7	0	15
Rolnicy	30	64	4	1	1	161
Prywatni przedsiębiorcy	38	54	2	6	0	52
<u>Przynależność rodziców do związków zawodowych</u>						
Należący do:						
NSZZ "Solidarność"	32	56	3	7	2	174
Skupionych w OPZZ	32	59	4	4	0	22
Innych	28	64	0	8	0	36
Nie należący do żadnych	30	62	2	4	1	953
<u>Uczestnictwo we mszy świętej</u>						
W ostatnią niedzielę	29	64	3	4	1	782
W ciągu ostatniego miesiąca	28	61	2	6	1	215
Ponad miesiąc temu	29	61	4	4	2	51
Nie uczestniczy	36	54	3	6	1	171
<u>Zainteresowanie polityką</u>						
Duże	38	53	2	7	1	150
Średnie	29	62	2	5	1	586
Małe	27	64	4	3	1	440
<u>Deklarowane poglądy polityczne</u>						
Lewicowe	23	65	5	7	0	190
Centrowe	31	60	3	5	1	508
Prawicowe	35	58	0	5	1	336
Brak poglądów	24	70	2	2	2	187

Charakterystyka badanych	Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Jak sądzisz, czy pracowitość decyduje o tym, że ludzie osiągną to, co chcą w życiu osiągnąć?</i>			Liczba osób
	tak	nie	trudno powiedzieć	
Ogółem	89	6	5	1229
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	88	7	5	684
Kobiety	90	5	5	539
<u>Typ szkoły</u>				
Liceum ogólnokształcące	93	2	4	245
Technikum	85	8	7	301
Liceum zawodowe	89	8	3	233
Zasadnicza zawodowa	89	6	5	445
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	88	7	5	457
Miasto:				
- do 20 tys.	91	5	4	231
- 21-100	87	7	5	294
- 101-500	88	5	7	118
- 501 tys. i więcej mieszkańców	92	5	2	120
<u>Ocena warunków materialnych</u>				
Złe	82	12	6	293
Średnie	91	4	5	625
Dobre	92	4	4	305
<u>Wykształcenie ojca</u>				
Podstawowe	88	7	5	251
Zasadnicze zawodowe	90	5	4	457
Średnie	89	6	5	340
Wyższe	89	4	6	168
<u>Przynależność społeczno-zawodowa głowy rodziny</u>				
Inteligencja, kadra kierownicza	91	4	5	112
Pozostali umysłowi	90	4	6	168
Pracownicy handlu i usług	91	4	5	78
Robotnicy wykwalifikowani	88	7	5	452
Robotnicy niewykwalifikowani	86	13	1	84
Robotnicy najemni w rolnictwie i leśnictwie	100	0	0	15
Rolnicy	92	4	4	161
Prywatni przedsiębiorcy	86	8	6	52
<u>Przynależność rodziców do związków zawodowych</u>				
Należący do:				
NSZZ "Solidarność"	91	7	2	173
Skupionych w OPZZ	95	4	0	22
Innych	83	6	11	36
Nie należący do żadnych	89	6	5	956
<u>Uczestnictwo we mszy świętej</u>				
W ostatnią niedzielę	90	5	5	782
W ciągu ostatniego miesiąca	87	9	4	216
Ponad miesiąc temu	92	4	4	52
Nie uczestniczy	86	6	8	172
<u>Zainteresowanie polityką</u>				
Duże	92	3	5	152
Średnie	90	6	4	587
Małe	87	7	6	441
<u>Deklarowane poglądy polityczne</u>				
Lewicowe	88	7	5	190
Centrowe	90	5	4	510
Prawicowe	87	8	5	338
Brak poglądów	89	5	6	186

Tabela 3

w procentach

Charakterystyka badanych	Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Jak sądzisz, czy zaradność, spryt życiowy, decyduje o tym, że ludzie osiągną to, co chcą w życiu osiągnąć?</i>			Liczba osób
	tak	nie	trudno powiedzieć	
Ogółem	89	8	3	1209
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	88	9	3	675
Kobiety	90	7	3	528
<u>Typ szkoły</u>				
Liceum ogólnokształcące	93	6	1	239
Technikum	91	6	2	295
Liceum zawodowe	90	5	5	230
Zasadnicza zawodowa	84	11	4	440
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	85	10	5	447
Miasto:				
- do 20 tys.	89	9	2	229
- 21-100	90	7	3	288
- 101-500	92	6	2	118
- 501 tys. i więcej mieszkańców	97	2	1	117
<u>Ocena warunków materialnych</u>				
Złe	91	7	2	286
Średnie	87	9	4	617
Dobre	91	7	2	300
<u>Wykształcenie ojca</u>				
Podstawowe	87	9	4	246
Zasadnicze zawodowe	86	10	4	453
Średnie	91	7	2	330
Wyższe	95	4	1	167
<u>Przynależność społeczno-zawodowa głowy rodziny</u>				
Inteligencja, kadra kierownicza	94	5	1	111
Pozostali umysłowi	92	5	2	166
Pracownicy handlu i usług	90	8	3	77
Robotnicy wykwalifikowani	87	8	4	447
Robotnicy niewykwalifikowani	85	15	0	82
Robotnicy najemni w rolnictwie i leśnictwie	64	36	0	14
Rolnicy	85	9	6	158
Prywatni przedsiębiorcy	96	4	0	49
<u>Przynależność rodziców do związków zawodowych</u>				
Należący do:				
NSZZ "Solidarność"	89	8	3	168
Skupionych w OPZZ	95	4	0	22
Innych	89	8	3	36
Nie należący do żadnych	89	8	3	942
<u>Uczestnictwo we mszy świętej</u>				
W ostatnią niedzielę	88	8	3	767
W ciągu ostatniego miesiąca	89	7	4	216
Ponad miesiąc temu	84	12	4	51
Nie uczestniczy	92	6	2	168
<u>Zainteresowanie polityką</u>				
Duże	88	9	3	151
Średnie	90	8	2	574
Małe	89	7	4	437
<u>Deklarowane poglądy polityczne</u>				
Lewicowe	87	10	3	188
Centrowe	88	8	4	503
Prawicowe	91	6	3	330
Brak poglądów	88	8	4	183

Tabela 4

w procentach

Charakterystyka badanych	Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Jak sądzisz, czy wiedza, fachowość decyduje o tym, że ludzie osiągną to, co chcą w życiu osiągnąć?</i>			Liczba osób
	tak	nie	trudno powiedzieć	
Ogółem	91	5	4	1213
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	90	5	4	676
Kobiety	91	5	3	531
<u>Typ szkoły</u>				
Liceum ogólnokształcące	93	2	4	242
Technikum	90	7	3	297
Liceum zawodowe	92	5	3	231
Zasadnicza zawodowa	89	6	4	438
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	90	7	3	454
Miasto:				
- do 20 tys.	92	4	4	228
- 21-100	91	5	4	287
- 101-500	92	3	5	115
- 501 tys. i więcej mieszkańców	92	7	2	120
<u>Ocena warunków materialnych</u>				
Złe	87	9	4	290
Średnie	91	5	4	617
Dobre	93	4	3	300
<u>Wykształcenie ojca</u>				
Podstawowe	87	8	5	249
Zasadnicze zawodowe	93	4	3	450
Średnie	91	6	3	335
Wyższe	92	2	6	166
<u>Przynależność społeczno-zawodowa głowy rodziny</u>				
Inteligencja, kadra kierownicza	92	4	4	111
Pozostali umysłowi	94	4	2	166
Pracownicy handlu i usług	95	1	4	77
Robotnicy wykwalifikowani	91	5	4	447
Robotnicy niewykwalifikowani	85	11	4	82
Robotnicy najemni w rolnictwie i leśnictwie	87	13	0	15
Rolnicy	90	6	4	158
Prywatni przedsiębiorcy	86	4	10	51
<u>Przynależność rodziców do związków zawodowych</u>				
Należący do:				
NSZZ "Solidarność"	92	6	1	170
Skupionych w OPZZ	100	0	0	22
Innych	97	0	3	36
Nie należący do żadnych	90	6	4	945
<u>Uczestnictwo we mszy świętej</u>				
W ostatnią niedzielę	91	5	3	773
W ciągu ostatniego miesiąca	92	5	3	212
Ponad miesiąc temu	90	8	2	52
Nie uczestniczy	88	6	6	169
<u>Zainteresowanie polityką</u>				
Duże	94	1	5	149
Średnie	90	6	4	580
Małe	91	6	3	436
<u>Deklarowane poglądy polityczne</u>				
Lewicowe	91	5	4	187
Centrowe	91	5	4	506
Prawicowe	91	5	4	334
Brak poglądów	89	6	5	181